

תוצאות חיים

שיעור מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א - פוסק עדת תימן

י"ל ע"י התאחדות בני הישיבות ובסיוע מוסדות יד מהרי"ץ

גליון 95
פרשת שמות
תשפ"ב ב'ש"ג

א.

הערה נפלאה בדקדוק הפסוקים בחלומות של פרעה

נפתח בקצת פרפראות, דברים נחמדים. בחלומות של פרעה ישנו דיוק שלא שמים לב אליו, בהתחלה כתוב "והנה שבע שבולים דקות ושדופות קדים צומחות אחריהן", בנו"ן פשוטה, זה בפרק מ"א פס' ו', ואח"כ בפס' כ"ג שפרעה מספר את החלום ליוסף כתוב "והנה שבע שבולים צנומות דקות ושדופות קדים צומחות אחריהם" המלה 'אחריהם' כתובה במ"ם סתומה.

וצריך להבין מהו השינוי בפסוקים, ואפשר לשאול גם בנוסח אחר, הרי שיבולים זה לשון נקבה כמו שכתוב 'שיבולים צנומות דקות' וגו', א"כ צריך להיות כתוב 'אחריהן' בנו"ן פשוטה ולא במ"ם סתומה, וע"ז כבר העיר המנחת שי בזה"ל: 'במסורת, כל בראשית 'אחריהן' בנו"ן, בר מן חד 'צומחות אחריהם', ד'הנה שבע שבולים' תנינא דכתיב 'אחריהם' במ"ם ע"כ.

וראיתי אחד מן הראשונים שעמד ע"ז בספר שכל טוב (לרבי מנחם בר שלמה), ובראשית דבריו כתב על המלה 'צנומות' בזה"ל: 'לא מצאתי למלה זו דמיון במקרא, זולתי מדברי רבותינו, פת צנומה בקערה', כלומר פת פרוורה ופתותה, כעין צנון קשות, אבל רבותינו פירשו פת יבישה וקשה ודומה לצונמא (אבן קשה), ע"כ. היום כולם מכירים את הלשון 'צנומות' ומשתמשים בה הרבה, כמו שאומרים 'אדם צנום' וכיו"ב, וזה לקוח מהפסוק הזה, אבל אין לו דמיון אחר במקרא, וסיים השכל טוב בזה"ל: 'אחריהם, לא תמצא כמות מילה זו במקרא שהיא לשון רבותינו ומ"ם סתומה בסופה זולתי כאן, ויש לומר כי אחרי הצנם ואחרי הקדים צומחים ונהיו עומדות על קינתן' ע"כ.

הלשון שלו מאוד קשה להבנה, א. מש"כ 'לא תמצא כמות מילה זו במקרא שהיא לשון רבותינו' צריך להבין, וכי המקרא לשון רבותינו? ב. עוד צריך להבין מה התשובה שכתב ליישב 'כי אחרי הצנם ואחרי הקדים צומחים ונהיו עומדות על קינתן', והדברים סתומים.

חושבני לבאר כוונת דבריו כך, 'כי אחרי הצנם ואחרי הקדים' דהיינו לאחר כל הסיכויים שהתבואה תיכלה ותאבד, בכל זאת השבילים צמחו ועמדו על הקנה, ואיך זה מתרץ מדוע כתוב במ"ם סתומה ולא בנו"ן, נראה שהביאור פשוט, שהרי למ"ם סתומה יש מושב ובסיס, לרמז שהשבילים עמדו, משא"כ בנו"ן פשוטה שאין לה בסיס, זה מראה שהדבר לא עומד.

קושיית מרן שליט"א על הביאור הנ"ל וביאור נוסף מספר הרמזים

אבל צריך להבין מדוע כשהתורה מספרת את חלום פרעה כתוב 'צומחות אחריהן' בנו"ן פשוטה, ולא במ"ם סתומה, מדוע הרמז נכתב רק בפעם השנייה.

בספר הרמזים לרבינו יואל ישנו פירוש לכאן נפלא, אך גם שם צריך להבין איך מיושב קושייתנו דלעיל, וז"ל: 'בכולם כתוב אחריהן וכאן כתוב אחריהם במ"ם, רמז שהיה הרעב ראוי להיות בימי פרעה ארבעים ושנים שנה, ולא היה כי אם שתי שנים' ע"כ, הרי כאשר יעקב בא למצרים היה זה לאחר שעברו שנתים משנות הרעב, ויעקב בידך את פרעה ופסק הרעב, אמנם באמת הרעב היה צריך להיות ארבעים ושנים שנה, והחשבון הוא כך, פרעה חלם על שבע פרות ושבע שבולים שזה ארבע עשרה, וחזר ע"ז שוב כשסיפר זאת

ליוסף, נמצא עשרים ושמונה. ואח"כ יוסף חזר עוד פעם אחת על השבע פרות והשבע שבולים - שזה ביחד ארבעים ושנים, כך כתוב במדרש חז"ל. וכשיעקב בא הפסיק הרעב, אבל הקב"ה רק עצר את הרעב, והרעב המשיך אח"כ בימי יחזקאל כמש"כ "והייתה ארץ מצרים שממה בתוך ארצות נשמות ארבעים שנה", דהיינו, העונש הזה חיכה להם עד ימות יחזקאל, ואז היה הרעב שהיה צריך להיות בימי פרעה, שהוא נדחה לאותו זמן. ומסיים בספר הרמזים, שלכך כתוב אחריהם במ"ם, לרמז שהרעב היה רק שנתיים, ונשאר למצרים עוד ארבעים שנה ימי רעב, שהגיע עליהם רק בימי יחזקאל.

אבל שוב לא מובן מדוע נרמז זאת רק בפעם השנייה ולא בפעם הראשונה, וי"ל ע"ז. ויתכן שצריך לחפש תי' אחר. [או אולי י"ל שנכתב בפעם השנייה להרגשת השינוי, ובפעם הראשונה נכתב בדיק הלשון].

ב.

מדוע החסידים מתפללים תפילת שחרית לאחר חצות היום

דיברנו שבוע שעבר על העניין של גדולה עבירה לשמה, דהיינו, כשעושים עבירה לא מתוך תאוה שמגיעה מיצר הרע, אלא הפוך מתוך רצון לעשות את רצון הש"ת, הפסוק משבח את זה, כמו שכתוב לגבי יעל "תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני". ואמרנו שהנפש החיים כותב שההנהגה הזאת של גדולה עבירה לשמה, זה רק לפני מתן תורה שעדיין לא היה חיוב של תרי"ג מצוות וכו' כמו שהארכנו בזה שבוע שעבר.

אבל חושבני שהחסידים לא מסכימים לזה, שהרי הם מתפללים תפילת שחרית אחרי הזמן, כיון שהם עושים 'הכנות' לתפילה ומתאחר הזמן. כמדומני שהח"ח אמר לדחות דעה זו שהרי אם יש זמן של קבלת קהל והאדם מתכוון לזמן הקבלה ומתוך כל ההכנות שלו נגמר הזמן, מה הועילו לו כל ההכנות, ולכן יש לו להיכנס גם כשהוא לא מוכן, וכך זה השיטה של הליטאים, וכך זו גם השיטה של אבותינו, שלא מצינו שנהגו בהנהגה זאת, והחסידים כנראה יתרוצו שאחר כל ההכנות הם יכנסו מהדלת האחורית עם פרוטקציות...

חומרת העניין להתפלל אחר הזמן

וכדי להבין את סברתם להתיר להתפלל תפילת שחרית לאחר הזמן יש להביא מש"כ בזה הפסקי תשובות (ח"א סי' פ"ט אות ז' דף תרס"ג - תרס"ד), ולפי מש"כ לבאר יוצא שגם להם הדבר לא כ"כ פשוט, והפסקי תשובות כתב בחכמה ובהבלעה את סברת ההיתר, ובתחילה פתח בחומרת הדבר, וז"ל: 'זמן תפילה הוא מתקנת נביאים ואנשי כנסת הגדולה, וכלשון הרמב"ם (פ"ג מהל' תפילה ה"ה) "שכשם שתפילה מצוה מן התורה, כך מצוה מדבריהם להתפלל אותה בזמנה כמו שתניקנו לנו חכמים ונביאים", ועל המזלזל בזמן תפילה אמרו בגמ' בברכות (כח.) שעליו הכתוב אומר (צפניה ג') 'נוגי ממועד אספתי ממך וגו', וברש"י 'מחמת שהעבירו מועדי התפילות יהיו נוגים ואסופים וכלים' ר"ל, ונקרא עברייני ומעוות לא יוכל לתקן, ונדחה הוא ותפילתו, ונכנס לחשש ברכות לבטלה, שעונשה חמור מאוד ויורש גיהנם ר"ל.

ואף ההדיטות אשר מתחסדים ומצדיקים עצמם להתפלל אחר זמן תפילה, כי כן נהגו כמה וכמה צדיקים ואנשי מעשה, תולין בוקי סריקי באילנות גדולים, כי צדיקים וקדושים אף אשר כל ימיהם נתעסקו בתורה שבכתב ושבע"פ ומסרו נפשם על התורה והעבודה ומכל תנועותיהם היה ניכר פחדם ויראתם מהש"ת ומהדר גאונו

לא עברו אפילו כחוט השערה על אזהרות התורה ואזהרות חז"ל, בעלי אסופות הש"ע והאחרונים, ותפילתם באיחור היה מחמת שהיו אנוסים עקב מזג גופם וכוחם החלוש וחולי מעיים עד שפעמים העידו ע"ע שמצד הדין פטורים לגמרי מתפילה, ובהכרח היה להם להמתין עד עת המוכשר להתפלל ע"פ מזג גופם וחליים וכו", ע"כ.

עדות מפי כמה אדמו"רים שאיחור תפילתם הוא מפני שהינם חולים ואנוסים

ובהערה 113 כתב בזה"ל: 'ע"ע במשמרת שלום סי ט' הערה א' כשהייתי אצל אח"ז הק' מו"ה יצחק מסקווירא ז"ל דנתי עמו על מה שהעולם אין נזהרים בזמן ק"ש ותפילה, והשיב לי בזה"ל שאין ע"ז שום תי', ואני אנוס בזה, והעולם טועים בזה"ל ובספר זכרון טוב (ענייני תפילה אות י') בשם מוה"ר מנעשכיז ז"ע שמה שמתפלל אחר זמן תפילה הוא משום חולשת בריאותו, ובשו"ת מבשר טוב ח"ב סי' ב', בשם מוה"ר א מבעלזא זצ"ל שהיה מתנצל על איחור תפילתו שהוא מחמת חולשת בריאותו וחליו ופעמים אמר שמצד הדין הוא פטור לגמרי מלהתפלל, ע"כ.

צד ההיתר הוא רק ליחיד סגולה יחידים הצדיקים ופרושים

והמשיך עוד הפסקי תשובות בזה"ל: 'פעמים עקב טרדות בצרכי הכלל שלא סבלו דיחוי למועד מאוחר יותר שע"פ הש"ע (סי' ע' ס' ד' וסי' צ"ג ס' ד') פטור מלהתפלל, ובודאי שאין ללמוד מאותם יחיד סגולה צדיקים ופרושים לגמרי מהבלי העוה"ז ומנעמיו, אשר קירבת אלוד"ים יחפצון ותפילתם אך ורק לצרכי המלך לאוקמא שכינתא מעפרא ומכינים עצמם לתפילה עד שתהיה מחשבתם זכה וברורה ותפילתם ממש כעומד לפני המלך הגדול שזה עיקר ותכלית התפילה כדאיתא בטור ובשו"ע סי' צ"ח (ושם אות ג'), ופעמים שעקב הכנתם ודביקותם ביוצרים התאחר זמן התפילה, אך חביב הוא בשמים ודמי להא דכתבו הפוסקים פועל המחדד כלי עבודתו כל היום ובסוף היום עובד שעה אחת מקבל שכרו עבור עבודת יום שלם, והכי נמי כשהתחילו להתפלל תוך הזמן דמי' ע"כ.

עוד הביא בפסקי תשובות בהערה 115 בזה"ל: 'ובשולחן הטהור סי' ק"ט בזר זהב סק"ב ויש טיפשים כשפירש עצמו מתאוות עוה"ז ומרגיש איזה הארה ואיזה מדריגה, ואמר אעלה על במתי עד אדמה לעליון ובזה הולך בדרך רחוקה וכו' והולך בדרכים רעים ומשונים ואומר שיש לו דרך כזו להתפלל אחר חצות היום תפילת שחרית, ומנחה שלוש שעות בלילה, ולתקוע שופר בלילה וכו' וכ"ז לאתרחק למיקרב לעמא קדישא לאתקשר עמהון בזמן תפילה ובתפילה בצייבור וכו' חוץ מצדיק גמור ומוסמך והוא קדוש שהשכינה שורה עליו שהדביקות והאהבה מטרידו והוא באמת מתקשר בעבודה שבלב זו תפילה כל היום אין להרהר אחריו חלילה וכו' ע"כ.

לפי דבריו נמצא שאדם כזה טהור וקדוש וכו' יכול להתפלל תפילת שחרית וכן לתקוע שופר בלילה שאדם כזה מסדר את היום לפי הזמנים שלו, ובכל אופן סיים את דבריו בזה"ל 'אבל הדרך הנכון להתפלל בזמן עם הציבור ואך ילך לבטח ותפילתו בוקעת למעלה' ע"כ.

ובהערה 117 הביא סיכומים בהלכה לאנשים הקדושים והטהורים דלעיל להתפלל אחר חצות שהוא דעת הרי"ף והרמב"ם והטור דאפי' אם במזיד לא התפלל עד חצות יתפלל כל היום ושכר תפילה דרחמי בידו וכו' ועיי"ש עוד. אבל כמובן זו לא הדרך שלנו ואנחנו רק ביארנו מה צדידי ההיתר שלהם.

ד.

האם למשה רבינו ע"ה היה פאות

נחזור על מה שאמרנו בקצרה שבוע שעבר שבחצי האי סיני יש דמות של אדם זקן עם זקן שמחזיק מטה ביד ומסתכל על כל ארץ ישראל והמסתבר שזה משה רבינו עליו השלום.

נכדי הבה"ח מרדכי תם הי"ו שאל אותי אחרי השיעור שבוע שעבר

שאפשר לבדוק בתמונה אם היה לו פאות... ובקשתי לראות את התמונה וראיתי שהוא עם גלימה והצדדים שלו מכוסים בלבן, ולכן א"א לראות את הפאות וכדוגמת הבבא סאלי שהיה לו פאות בחוץ ורק לא ראו אותם מכיוון שהגלימה כיסתה את הפאות שלו.

והדבר בעצמותו הוא פלא עצום, שרק בדור שלנו הדבר הזה יכול היה להתגלות כיוון שהצילום הוא ממרחק של 20,000 ק"מ מכדור הארץ, ורק אז כל חצי האי סיני נהיה כתמונה אחת, ונראה הדמות הנ"ל.

איזה דמות נראית בלבנה

הזכרנו שבוע שעבר את המעשה עם הרדב"ז, המקור נמצא בספר טעמי המצוות, מצווה קכ וז"ל, הלבנה הרוחנית אם תביט בפני הלבנה במלואה יראה בה צורת אדם שאלתי את פני החוזים בכוכבים ואין אחד מהם יודע את הסיבה והטעם, ולדעתי הוא רמז למה שאמרו חז"ל צורת יעקב אבינו חקוקה בכיסא הכבוד, וכו', ע"כ.

אמנם אמרנו שכתוב בספרים לא להסתכל יותר מדי על הלבנה ואפשר רק ראה בעלמא בשביל הברכה ולא להתעמק.

מהי המעלה בזקן ארוך והאם ראוי לקפל את הזקן

כתוב שהתמונה הנראית מחצי האי סיני זה דמות של אדם זקן עם זקן ארוך, וצריך להבין מה העניין בזקן ארוך.

הבן איש חי בספרו תורה לשמה נשאל בזה"ל, ילמדנו רבינו ישנם בני אדם שיש להם זקן גדול וארוך, ויש אנשים שיש להם זקן קטן וקצר, רצוננו לדעת איזה מהם עדיף לפי סודם של הדברים, יש בנ"א שהזקן שלהם ארוך הרבה ונחשב בעיניהם לגנאי ומסלקים שיפולי הזקן האחרון למעלה ע"כ, והבן איש חי עונה להם בזה"ל ודאי שזקן גדול וארוך עדיף טפי, לפי סודם של הדברים, יען כי ידוע הוא כי דיקנא עילאה דאריך אנפין הוא מגיע עד טיבורא דליבא, כנזכר בדברי רבינו האר"י, וכן הוא באידרא. השתא מי שזקנו גדול וארוך ומגיע עד טיבורא דליבא הוא עדיף ומשובח יותר שדומה לבחינה העליונה וכו', אותם בני אדם שברא להם הקב"ה זקן ארוך והם מתחכמים לשנות את המתנה הטובה הזו שנתן להם הש"ת ורוצים לקצר זקנם בהגבהת השערות למעלה אעפ"י שהם נזהרים שלא לחתוך אותם ח"ו, עכ"ז לא שפיר עבדי שצריך להניחו כמו שהוא ולשמוח בגידולו ע"כ.

חקירה נפלאה ממרן שליט"א בענין הנ"ל

לכאור' יש לחקור במש"כ שיש אנשים שהקב"ה ברא להם זקן ארוך ויש להסתפק באנשים שהתגלחו בהיותם צעירים וע"י כך נהיה להם זקן ארוך בגדלותם, שהגילוח מעודד את הצמיחה, האם זה גם בכלל המעלה שנדמה לבחינה העליונה, ואפ"ל שזה עבירה לשמה שע"י הגילוח יהיה להם זקן ארוך... אבל הבעיה היא שהם לא התכוונו לזה שהרי אמרנו שצריך להתכוון לשמה, ועוד אמרנו שיעל לא נהנתה מהעבירה והם נהנים מהגילוח... אך עכ"פ מסתבר שהדבר הוא לאו דווקא, והדברים נכתבו בהווה שהרי סה"כ יש לו זקן ארוך.

האם יש הוכחה מחצי האי סיני היכן נגמר גבול ארץ ישראל

ישנה מח' איפה הגבול של ארץ ישראל, בצד דרום בתורה כתוב נחל מצרים, ובספרים דנו איפה נמצא נחל מצרים, ורבי סעדיה גאון בפרשת מסעי כתב שנחל מצרים זה "ואדי אלעריש" שזה אחרי עזה, וכ"כ הרדב"ז. וישנם שאומרים שנחל מצרים זה הנילוס, וכך שיטת רש"י ועוד, וזהו הבדל עצום. והנה אם באמת התמונה הנ"ל היא של משה רבינו כמו שמסתבר, לכאור' כיון שהוא מסתכל על ארץ ישראל יש להוכיח שנחל מצרים זה לא הנילוס שהוא עומד מחור"ל ומסתכל על א"י, אבל אפשר לומר גם לאידך גיסא שזה שהוא נמצא שם זה בא להראות שגם המקום הזה הוא מארץ ישראל, ויש לפלפל בזה.

וה' ברוך הוא יאיר עינינו במאור תורתו אכ"ר.

הצלחת אביתר בן ציון ברו"ג
ושיזכה להקים בית נאמן בישראל

שובו בנים
שובי"ם